

Wytyczne

Wytyczne 06/2022 w sprawie praktycznego wdrażania polubownego rozwiązywania spraw

Wersja 2.0

przyjęte 12 maja 2022 r.

Historia wersji

Wersja 2.0	12 maja 2022 r.	Przyjęcie wytycznych 06/2022 Na potrzeby publikacji wprowadzono jedynie niewielkie poprawki redakcyjne w stosunku do wersji 1.0.
Wersja 1.0	18 listopada 2021 r.	Przyjęcie wewnętrznego dokumentu EROD 06/2021 Członkowie EROD postanowili omówić publikację dokumentu po upływie 6 miesięcy, dzięki czemu będą mogli w tym czasie zdobyć doświadczenie w stosowaniu go w praktyce.

Spis treści

1	CEL I ZAKRES	4
2	DEFINICJA TERMINU „POLUBOWNE ROZWIĄZANIE”	5
2.1	Ogólny kontekst.....	5
2.2	Kontekst RODO	6
2.3	Ogólny cel polubownego rozwiązywania spraw	9
3	OGÓLNA ANALIZA PRAWNA.....	10
3.1	Uprawnienie do polubownego rozwiązywania spraw jako jedno z uprawnień przyznanych organom nadzorczym	10
3.2	Procedura służąca osiągnięciu polubownego rozwiązania w kontekście mechanizmu kompleksowej współpracy	11
3.2.1	Polubowne rozwiązanie osiągnięte przez organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy i do którego wniesiono skargę, na etapie wstępnej weryfikacji	11
3.2.2	Próby polubownego rozwiązania sprawy podejmowane przez wiodący organ nadzorczy.....	12
3.2.3	Sprawy wchodzące w zakres art. 56 ust. 2	17
4	SKUTKI PRAWNE I ZALECENIA PRAKTYCZNE	18
4.1	Zastosowanie zasady dobrej administracji do polubownego rozwiązania w kontekście mechanizmu kompleksowej współpracy	18
4.2	Procedura współpracy po polubownym rozwiązaniu osiągniętym przez wiodący organ nadzorczy.....	19
4.3	Polubowne rozwiązanie w przypadkach, o którym mowa w art. 56 ust. 2.....	21
Załącznik 1: ISTOTNE ETAPY ROZPATRYWANIA SPRAWY W KONTEKŚCIE POLUBOWNEGO ROZWIĄZANIA		22
Załącznik 2: PAŃSTWA, W KTÓRYCH ZGODNIE Z USTAWODAWSTWEM KRAJOWYM POLUBOWNE ROZWIĄZANIE NIE JEST MOŻLIWE		25

Europejska Rada Ochrony Danych,

uwzględniając art. 70 ust. 1 lit. e) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (zwanego dalej „RODO”),

uwzględniając Porozumienie EOG, w szczególności załącznik XI i protokół 37 do tego Porozumienia, zmienione decyzją Wspólnego Komitetu EOG nr 154/2018 z dnia 6 lipca 2018 r.¹,

uwzględniając art. 12 i art. 22 swojego regulaminu wewnętrznego,

PRZYJĘŁA NASTĘPUJĄCE WYTYCZNE:

1 CEL I ZAKRES

1. Jak wynika z praktyki, wiele organów nadzorczych przy rozpatrywaniu skarg stosuje instrument, jakim jest polubowne rozwiązywanie spraw. Można również zauważyć, że istnieją różne warianty polubownego rozwiązywania spraw, a zatem organy nadzorcze stosują je w różny sposób ze względu na różne przepisy krajowe. W RODO termin „polubowne rozwiązanie” zastosowano tylko w motywie 131 w odniesieniu do rozpatrywania spraw lokalnych na podstawie art. 56 ust. 2 RODO, przy czym w rozporządzeniu nie ograniczono wyraźnie możliwości ułatwienia takich spraw lokalnych. Państwa członkowskie wypełniły powstałą w ten sposób lukę w przepisach dotyczących polubownego rozwiązywania spraw innych niż lokalne w rozbieżny sposób, niektóre w drodze prawa krajowego, inne w drodze interpretacji. Ze względu na te różne interpretacje oraz różne przepisy krajowe regulujące rozpatrywanie skarg i polubowne rozwiązywanie spraw (o ile w ogóle jest stosowane), w poszczególnych państwach członkowskich istnieją znaczne różnice, jeśli chodzi o praktyczne wdrożenie instrumentu polubownego rozwiązywania spraw.
2. Uprawnienia organów nadzorczych powinny być wykonywane zgodnie ze szczególnymi wymogami prawa formalnego ich państwa członkowskiego. Dotyczy to również rozpatrywania spraw. Krajowe prawo formalne musi być jednak zgodne z zasadami równoważności i skuteczności, a zatem nie może nadmiernie utrudniać lub praktycznie uniemożliwiać korzystania z praw przyznanych w prawie Unii (tj. RODO). Za pośrednictwem niniejszych wytycznych EROD dąży zatem do zapewnienia najlepszych praktyk w zakresie spójnego stosowania RODO na poziomie krajowym i unijnym, w zakresie właściwym dla stosowania instrumentu polubownego rozwiązywania spraw, z uwzględnieniem różnych krajowych przepisów formalnych – w zakresie, w jakim taki instrument został wyraźnie wdrożony – procedury mechanizmu kompleksowej współpracy w ramach RODO oraz środowiska technicznego (IMI).

¹ Odniesienia do „państw członkowskich” zawarte w niniejszych wytycznych należy rozumieć jako odniesienia do „państw należących do EOG”.

3. Sprawy rozpatrywane przez organy nadzorcze mogą mieć inne źródło niż skargi, np. sprawy oparte na doniesieniach medialnych lub postępowania prowadzone z urzędu. Niniejsze wytyczne będą jednak dotyczyć praktycznego wdrożenia instrumentu polubownego rozwiązywania tylko w odniesieniu do spraw, które powstały jako skarga osoby, której dane dotyczą, ponieważ możliwość rozwiązania sprawy zakłada istnienie sporu między dwoma podmiotami, w tym przypadku skargi złożonej przez osobę, której dane dotyczą, przeciwko administratorowi danych (zob. również pkt 2.1 poniżej). Ponadto takie skargi można podzielić na (i) sprawy krajowe niemające charakteru transgranicznego; (ii) sprawy, w których zastosowanie ma mechanizm kompleksowej współpracy, ponieważ dana sprawa ma charakter transgraniczny oraz (iii) sprawy transgraniczne, które są rozpatrywane lokalnie zgodnie z art. 56 ust. 2 RODO. Ponownie, chociaż praktyka pokazuje, że polubowne rozwiązanie jest możliwym sposobem postępowania we wszystkich sytuacjach, niniejsze wytyczne będą dotyczyć głównie tych skarg, które mają charakter transgraniczny.

2 DEFINICJA TERMINU „POLUBOWNE ROZWIĄZANIE”

2.1 Ogólny kontekst

4. W RODO nie zdefiniowano terminu „polubowne rozwiązanie”, a jedynie odniesiono się do niego w motywie 131². Najbardziej odpowiednim znaczeniem „rozwiązania” jest „uzgodnienie” i „oficjalne porozumienie mające na celu rozwiązanie sporu lub konfliktu”. W Oxford English Dictionary zawarto następującą definicję przymiotnika „amicable” [„polubowny”]: „characterised by friendliness and absence of discord” [„charakteryzujący się życzliwością i brakiem niezgody”].
5. Sposób, w jaki polubowne rozwiązanie jest definiowane bardziej ogólnie w środowisku prawniczym i w innych dokumentach międzynarodowych, zapewnia pewne wstępne wskazówki dla określenia definicji polubownego rozwiązania. Na przykład Międzynarodowa Izba Handlowa („ICC”) oferuje szereg procedur rozwiązywania sporów, które można uznać za „polubowne rozwiązanie”³. Wydaje się, że zasadniczą procedurą polubownego rozstrzygania sporów w ICC jest mediacja, którą opisuje się jako „elastyczną i konsensualną technikę, w której neutralny podmiot pomaga stronom osiągnąć

² Motyw 131: „¹Jeżeli funkcję wiodącego organu nadzorczego wobec czynności przetwarzania prowadzonych przez administratora lub podmiot przetwarzający powinien pełnić inny organ nadzorczy, ale konkretny przedmiot skargi lub ewentualnego naruszenia dotyczy wyłącznie czynności przetwarzania prowadzonych przez administratora lub podmiot przetwarzający w państwie członkowskim, w którym wniesiono skargę lub wykryto ewentualne naruszenie, a sprawa nie wpływa znacznie lub najprawdopodobniej nie wpłynie znacznie na osoby, których dane dotyczą, w innych państwach członkowskich, wtedy organ nadzorczy, do którego wniesiono skargę lub który wykrył lub w inny sposób dowiedział się o sytuacjach mogących skutkować ewentualnymi naruszeniami niniejszego rozporządzenia, powinien dążyć do polubownego rozwiązania z administratorem, a jeżeli okaże się ono niemożliwe, skorzystać z pełni przysługujących mu uprawnień. ²Powinno to dotyczyć także: konkretnego przetwarzania, które odbywa się na terytorium państwa członkowskiego organu nadzorczego lub odnosi się do osób, których dane dotyczą, na terytorium tego państwa członkowskiego; przetwarzania, które odbywa się w ramach oferowania towarów lub usług konkretnie osobom, których dane dotyczą, na terytorium państwa członkowskiego organu nadzorczego; lub przetwarzania wymagającego oceny z uwagi na stosowne obowiązki prawne wynikające z prawa państwa członkowskiego”.

³ <https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/mediation/icc-international-centre-for-adr/>

wynegocjowane rozstrzygnięcie ich sporu”. Według ICC, takie ugody osiągnięte w drodze mediacji są umownie wiążące i szeroko egzekwowalne. Światowa Organizacja Handlu („WTO”) ugodę definiuje jako „wzajemnie uzgodnione rozwiązanie”, co stanowi „rozwiązanie wynegocjowane” pomiędzy zaangażowanymi stronami, które pozwala na szybkie i dostosowane do potrzeb rozstrzygnięcie sporu⁴. Ponadto Urząd Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej („EUIPO”) definiuje polubowne rozwiązanie jako „postępowanie poza sądem, którego wynikiem jest rozwiązanie wynegocjowane między stronami [...] w drodze mediacji”⁵. Europejskie Centrum Konsumenckie („ECC”) również definiuje polubowne rozwiązywanie spraw⁶ jako formę „alternatywnych metod rozwiązywania sporów”, jak określono w dyrektywie w sprawie alternatywnych metod rozwiązywania sporów konsumenckich⁷, jako procedury, które „są zapewniane przez neutralne organy pozasądowe, takie jak rozjemcy, mediatorzy, arbitrzy, rzecznik praw obywatelskich i komisje ds. skarg”⁸ i w których „konsumenci i przedsiębiorstwa próbują wspólnie rozwiązać spór [...] poprzez wysłuchanie obu stron, przeanalizowanie sytuacji prawnej, omówienie możliwych rozwiązań i ostateczne przedstawienie propozycji arbitrażu”⁹.

6. Podsumowując, wydaje się, że polubowne rozwiązywanie spraw zasadniczo odnosi się do alternatywnych metod rozwiązywania sporów w drodze postępowania prowadzącego do polubownego zamknięcia sprawy. Podczas gdy wynikiem jest osiągnięcie ugody między stronami, samo postępowanie opiera się na podejściu polubownym. Procedury mogą obejmować zarówno negocjacje między stronami, jak i formalne mediacje, a nawet ułatwione praktyki pojednawcze.

2.2 Kontekst RODO

7. W kontekście rozpatrywania skarg przez organy ochrony danych większość państw członkowskich postrzega polubowne rozwiązywanie spraw jako „alternatywną metodę rozwiązywania sporów”. W większości przypadków polubowne rozwiązanie sprawy jest ułatwiane w przypadku złożenia do organu nadzorczego skargi dotyczącej domniemanego naruszenia RODO, w szczególności w odniesieniu do praw osób, których dane dotyczą, w celu rozstrzygnięcia sprawy na korzyść osób, których dane dotyczą. W takich przypadkach ugoda ma być zawarta między administratorem danych a osobą, której dane dotyczą, pod nadzorem organu nadzorczego, który moderuje przebieg wydarzeń. W związku z tym organ nadzorczy jest swego rodzaju moderatorem procesu mającego na celu

⁴ Wolfgang Alschner, „Amicable Settlements of WTO Disputes: Bilateral Solutions in a Multilateral System [„Polubowne rozwiązywanie sporów w ramach WTO: Dwustronne rozwiązania w systemie wielostronnym”], World Trade Review, tom 13 (1), 2014, s. 65–102.

⁵ EUIPO, decyzja nr 2013-3 Prezydium Izby Odwoławczej z dnia 5 lipca 2013 r. w sprawie polubownego rozwiązywania sporów („decyzja w sprawie mediacji”), <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/mediation#>

⁶ https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/consumers-dispute-resolution/informal-dispute-resolution/index_en.htm

⁷ Dyrektywa 2013/11/UE w sprawie alternatywnych metod rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE.

⁸ https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/consumers-dispute-resolution/out-of-court-procedures/index_pl.htm

⁹ Np. strona internetowa niemieckiego odpowiednika: <https://www.evz.de/einkaufen-internet/odr-adr/beratung-schlichtung.html>

rozstrzygnięcie skargi. Organ nadzorczy, w odróżnieniu do faktycznego „mediatora”, bierze czynny udział w postępowaniu, ponieważ nadal musi wypełniać swoje obowiązki jako organ nadzorczy, w związku z czym jest zobowiązany do rozpatrzenia skargi, zbadania przedmiotu skargi w odpowiednim zakresie oraz do poinformowania osoby, której dane dotyczą, o postępach lub wyniku procesu rozpatrywania skargi.

8. Biorąc pod uwagę fakt, że RODO zasadniczo nie zawiera odniesienia do polubownych rozwiązań, kwestia tego, który alternatywny proces rozwiązywania sporów zostanie zastosowany oraz jakie wymogi i warunki będą regulowały ten proces, będzie w dużej mierze zależała od prawa i polityki każdego konkretnego państwa członkowskiego. Z analizy stałej praktyki wynika, że w przypadku rozwiązań polubownych większość krajowych systemów prawnych uwzględnia w postępowaniu przyjmujący organ nadzorczy, administratora (lub podmiot przetwarzający) oraz osobę, której dane dotyczą, a także, w stosownych przypadkach, wiodący organ nadzorczy (LSA).
9. Należy zauważyć, że w niektórych państwach członkowskich osoba, której dane dotyczą, nie jest stroną postępowania administracyjnego przeciwko administratorowi. W takich państwach członkowskich organ nadzorczy może zastosować procedurę rozwiązywania sporów podobną do procedury opisanej w niniejszych wytycznych i zamknąć sprawę, jeżeli uzna, że administrator spełnił żądania, ale bez wysłuchania osoby, której dane dotyczą. Tego rodzaju procesy rozwiązywania spraw nie zostaną jednak uwzględnione w niniejszych wytycznych.
10. Uważa się, że polubowne rozwiązanie jest możliwe na każdym etapie postępowania, chociaż niektóre organy nadzorcze wskazują, że metoda ta jest możliwa jedynie na wczesnych etapach rozpatrywania sprawy, zanim podjęte zostaną jakiekolwiek inne działania. W niektórych państwach członkowskich polubowne rozwiązanie ma zastosowanie jedynie w sprawach lokalnych, ze względu na fakt, że w RODO użyto tego terminu tylko w motywie 131, w którym opisano odpowiednio podejście organu nadzorczego, którego sprawa dotyczy, w sprawach lokalnych. Większość organów nadzorczych uznaje jednak, że instrument polubownego rozwiązywania spraw jest dopuszczalny w każdym rodzaju spraw, niezależnie od tego, czy mają one charakter transgraniczny, czy lokalny.
11. W odniesieniu do motywu 131 zakres takich porozumień jest ograniczony do spraw, w których organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy i do którego wniesiono skargę, stwierdzi, że konkretny przedmiot lub ewentualne naruszenie dotyczą wyłącznie czynności przetwarzania prowadzonych przez administratora lub podmiot przetwarzający w państwie członkowskim, w którym złożono skargę, lub (prawdopodobnie) nie mają istotnego wpływu na osoby, których dane dotyczą, w innych państwach członkowskich. Wybór, czy dążyć do polubownego rozwiązania, powinien wówczas uwzględniać, jak stwierdzono we wspomnianym motywie, (i) konkretne przetwarzanie, które odbywa się na terytorium państwa członkowskiego lub odnosi się do osób, których dane dotyczą, na terytorium tego państwa członkowskiego; (ii) przetwarzanie, które odbywa się w ramach oferowania towarów lub usług konkretnie osobom, których dane dotyczą, na terytorium państwa członkowskiego lub (iii) przetwarzanie wymagające oceny z uwagi na stosowne obowiązki prawne wynikające z prawa państwa

członkowskiego. Z kolei przepisy wyraźnie dopuszczające możliwość polubownego rozwiązania mogą nie ograniczać się do tych wymogów.

12. Co do zasady kwestia, czy można dążyć do polubownego rozwiązania sprawy, zależy od prawa państwa członkowskiego lub podlega uznaniu zaangażowanego organu nadzorczego. Jeżeli chodzi o kryteria, na podstawie których sprawy można uznać za odpowiednie do rozwiązania polubownego, takie kryteria mogłyby z jednej strony obejmować sposób, w jaki organ nadzorczy dowiedział się o danej sprawie. Procedura polubownego rozwiązywania spraw mogłaby zatem zostać uznana za mającą zastosowanie jedynie w przypadkach, w których wniesiono skargę.
13. Polubowne rozwiązanie należy zasadniczo uznać za możliwe jedynie w przypadkach dotyczących praw osób, których dane dotyczą, określonych w art. 12 i nast. RODO, ponieważ tylko wtedy osoba, której dane dotyczą, może rozporządzać swoimi prawami jako strona ugody. Niemniej jednak, z należytym uwzględnieniem przepisów krajowych poszczególnych państw członkowskich, decyzja taka podlega uznaniu organu nadzorczego, ponieważ musi on ocenić szerszy obraz danej sprawy.
14. Z drugiej strony decydujące znaczenie mogą mieć okoliczności faktyczne sprawy. Takie szczególne okoliczności, w których ustala się, czy można przeprowadzić procedurę polubownego rozwiązania, mogą być regulowane przez przepisy krajowe, natomiast w RODO nie ma wzmianki na ten temat (poza motywem 131). W praktyce organ nadzorczy może kierować się następującymi kryteriami ogólnymi przy podejmowaniu decyzji o wszczęciu procedury służącej osiągnięciu polubownego rozwiązania: istnieje prawdopodobieństwo, że sprawa w ogóle może zostać rozwiązana polubownie; dotyczy jedynie ograniczonej liczby osób, których dane dotyczą, i czy można stwierdzić rozpoznawalne uchybienie systemowe¹⁰; naruszenie ochrony danych ma charakter incydentalny lub przypadkowy (w rozumieniu zaniedbania); sprawa dotyczy przetwarzania ograniczonej liczby danych osobowych; skutki naruszenia nie mają poważnego czasu trwania i charakteru (co oznacza, że nie występują poważne konsekwencje lub naruszenia wolności i praw). Ponadto czynnikiem decydującym może być prawdopodobieństwo wystąpienia dalszych naruszeń w przyszłości. Co więcej, kwestią decydującą może być szersze znaczenie społeczne i interes publiczny związany z podjęciem przez organ nadzorczy działań w zakresie egzekwowania, również w świetle wszelkich zidentyfikowanych obszarów szczególnej czujności, jak również stopień, w jakim organ nadzorczy jest w stanie podjąć skuteczne i efektywne działania.

Przykład 1:

Administrator lub podmiot przetwarzający zgadza się na dostarczenie wszelkich informacji wymaganych przez organ nadzorczy w celu rozstrzygnięcia skargi, takich jak wyraźny dowód, że zastosował się do przepisów art. 33 i 34 RODO w przypadku naruszenia ochrony danych osobowych. Powód, dla którego wniosek nie został zrealizowany od razu (zgodnie z art. 12 RODO), wynikał z rozbieżności w procesie komunikacji wewnętrznej.

¹⁰ Por. przykład 2 poniżej dotyczący tego kryterium.

15. Niezależnie od powyższego należy zauważyć, że każdy organ nadzorczy ma prawo do dalszego badania sprawy nawet po osiągnięciu polubownego rozwiązania, aczkolwiek w ramach innej procedury lub w ramach procedury z własnej inicjatywy. Organ może kontynuować postępowanie z urzędu, jeżeli na przykład uzna, że należy nałożyć karę pieniężną lub otrzyma podobne skargi dotyczące tego samego administratora, co prowadzi do wniosku, że administrator nie wypełnił swojego zobowiązania do usunięcia naruszenia (naruszeń) ochrony danych, lub jeżeli skarga lub postępowanie ujawnią inne, potencjalnie systemowe naruszenia, które mogą mieć szersze konsekwencje lub skutki dla innych osób, których dane dotyczą. To samo dotyczy sytuacji, w której polubowne rozwiązanie dotyczy jedynie części skargi, podczas gdy inne lub dodatkowe kwestie związane ze sprawą są rozpatrywane w inny sposób. Ponadto polubowne rozwiązanie nie uniemożliwia osobie, której dane dotyczą, odwołania się do organu nadzorczego, jeżeli okaże się (później), że administrator danych nie zastosował się do uzgodnionego rozwiązania. Informacje o tych okolicznościach należy przekazać w jasny i przejrzysty sposób administratorowi i skarżącemu, zanim zostanie osiągnięte polubowne rozwiązanie.

Przykład 2:

Osoba, której dane dotyczą składa skargę, w której informuje, że administrator danych domaga się okazania paszportu jako środka identyfikacji w celu usunięcia konta posiadanego przez osobę, której dane dotyczą, na platformie administratora. Organ nadzorczy uznaje, że skarga indywidualna jest odpowiednia do próby osiągnięcia polubownego rozwiązania, ponieważ osoba, której dane dotyczą, może uzyskać satysfakcjonujące rozwiązanie, jeżeli żądanie okazania paszportu zostanie cofnięte, a konto usunięte. Organ nadzorczy wszczyna jednak postępowanie z własnej inicjatywy w odniesieniu do polityki administratora dotyczącej przetwarzania danych w odniesieniu do kont na platformie w celu zapewnienia, aby administrator dostosował swoją politykę do przepisów RODO.

2.3 Ogólny cel polubownego rozwiązywania spraw

16. Oprócz osiągnięcia wyniku satysfakcjonującego dla osoby, której dane dotyczą, polubowne rozwiązania są narzędziami umożliwiającymi zapewnienie przez administratora zgodności z przepisami RODO. W przypadku złożenia skargi z powodu naruszenia przez administratora praw osób, których dane dotyczą, zgodnie z art. 12–22 RODO, egzekwowanie praw osób, których dane dotyczą, można przyspieszyć w drodze polubownego rozwiązania sprawy między podmiotami. Miara, według której mierzy się pomyślne polubowne rozwiązanie w przypadku skargi, powinna obejmować dwa elementy: z jednej strony zaspokojenie wymagań osoby, której dane dotyczą, osiągnięte w konkretnej sprawie w odniesieniu do konkretnych kwestii poruszonych w skardze, a z drugiej strony, w stosownych przypadkach i zgodnie z wymogami prawa krajowego, dowód przedstawiony przez administratora organowi nadzorcemu potwierdzający, że spełnił on żądania osoby, której dane dotyczą, i spełnił mające zastosowanie wymogi w zakresie ochrony danych. Organ nadzorczy powinien jednak określić w praktyce, uwzględniając okoliczności sprawy i współpracę z innymi organami nadzorczymi zaangażowanymi w daną sprawę, czy polubowne rozwiązanie wystarczy do osiągnięcia pełnej zgodności z RODO w świetle kwestii prawnych związanych z daną skargą przeciwko konkretnemu administratorowi lub wynikających z niej.

17. W związku z tym polubowne rozwiązanie sprawy należy rozumieć szeroko jako jedną z możliwości rozpatrywania przez organ nadzorczy skarg osób, których dane dotyczą, i zapewnienia ochrony ich praw. Jednocześnie należy pamiętać, że polubowne rozwiązanie może nie być właściwym narzędziem w każdej sprawie. O ile to do samych organów nadzorczych należy ustalenie, czy w danej sprawie można dążyć do polubownego rozwiązania, o tyle taka ocena musi być przeprowadzona na podstawie ustrukturyzowanych, jednolitych, przejrzystych i możliwych do wyjaśnienia kryteriów, takich jak te wymienione w pkt 12 i nast., a także, w stosownych przypadkach, z uwzględnieniem przepisów prawa krajowego.
18. Uprawnienia naprawcze organu nadzorczego mają pierwszorzędne znaczenie dla egzekwowania przepisów i utrzymania wysokiego stopnia ochrony, jaki RODO ma zapewniać wszystkim osobom, których dane dotyczą i które często znajdują się w trudnej lub wręcz zależnej sytuacji wobec administratora danych. Rozstrzygnięcie sporu w drodze procedury polubownego rozwiązania, w której organ nadzorczy występuje w roli porównywalnej do mediatora, może być wówczas sposobem na uwzględnienie braku równowagi i wyeliminowanie go oraz na wypracowanie rozwiązania, które jest akceptowalne dla każdej ze stron, zwłaszcza dla osoby, której dane dotyczą, w zakresie zaspokojenia jej praw.

3 OGÓLNA ANALIZA PRAWNA

3.1 Uprawnienie do polubownego rozwiązywania spraw jako jedno z uprawnień przyznanych organom nadzorczym

19. Podstawą prawną procedury służącej osiągnięciu polubownego rozwiązania są zadania bezpośrednio powierzone organom nadzorczym na mocy RODO (art. 57 ust. 1 lit. a) i f) RODO) oraz dodatkowo uprawnienia przyznane organom nadzorczym na mocy prawa krajowego w ramach art. 58 ust. 6 RODO, o ile takie istnieją.
20. W pierwszym przypadku art. 57 ust. 1 lit. a) i f) RODO ma ogólne zastosowanie, ponieważ zapewnia solidne podstawy do poszukiwania przez organ nadzorczy wszelkich możliwych sposobów „rozpatrywania” skarg (zob. art. 57 ust. 1 lit. f)) oraz „egzekwowania” (zob. art. 57 ust. 1 lit. a)) stosowania rozporządzenia w stosownych przypadkach. Z art. 57 ust. 1 lit. f) w związku z art. 77 i 78 wynika indywidualne prawo do tego, aby każda skarga (jeśli jest dopuszczalna) została rozpatrzona i zbadana w zakresie niezbędnym do osiągnięcia wyniku odpowiedniego do charakteru i okoliczności tej skargi. W gestii każdego właściwego organu nadzorczego leży jednak decyzja co do zakresu, w jakim skarga powinna zostać zbadana. Rezultat może być np. taki, że strony skargi dzięki interwencji organu nadzorczego rozwiążą sprawę polubownie.
21. W drugim scenariuszu państwa członkowskie mogą upoważnić organy nadzorcze do wykonywania dodatkowych uprawnień na mocy prawa krajowego, zgodnie z art. 58 ust. 6 RODO. W tych przepisach krajowych określono specyfikę spraw operacyjnych prowadzonych przez organ nadzorczy (w tym wiodący organ nadzorczy) w celu osiągnięcia polubownego rozwiązania określają te przepisy krajowe.

3.2 Procedura służąca osiągnięciu polubownego rozwiązania w kontekście mechanizmu kompleksowej współpracy

22. Aby ocenić rolę polubownego rozwiązania w kontekście procedury kompleksowej współpracy, można w pierwszej kolejności odwołać się do przesłanek takiej procedury określonych w art. 60 ust. 1 RODO. Jak wyjaśniono w wytycznych EROD 02/2022 w sprawie stosowania art. 60 RODO¹¹, „[w] art. 60 ust. 1 określono podstawowe i nadrzędne zasady, które mają zastosowanie przez cały czas trwania współpracy między organami nadzorczymi. Zgodnie z brzmieniem tego artykułu podstawowa koncepcja procedury współpracy opiera się na dążeniu do »osiągnięcia porozumienia« oraz na obowiązku »wymienia[nia] się wszelkimi stosownymi informacjami«. Ponadto „[...] obowiązków tych musi przestrzegać wiodący organ nadzorczy oraz każdy inny organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy (wzajemny obowiązek)”.

3.2.1 Polubowne rozwiązanie osiągnięte przez organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy i do którego wniesiono skargę, na etapie wstępnej weryfikacji

23. EROD pragnie podkreślić, że chociaż wzmiankę o polubownym rozwiązaniu zawarto jedynie w kontekście motywu 131, dążenie do polubownego rozwiązania sprawy może być również dobrą praktyką w przypadku, gdy organ nadzorczy rozpatruje sprawę, która nie spełnia warunków określonych w art. 56 ust. 2 RODO, w zależności od krajowych przepisów formalnych.
24. Motyw 131 jako taki nie uniemożliwia organowi nadzorczemu, którego sprawa dotyczy i do którego wniesiono skargę, w ramach wstępnej weryfikacji, dążenia do takiego rozwiązania oprócz ustalenia „w pełni” transgranicznego charakteru tej skargi. Niemniej jednak konkretne podejście może zależeć od tego, czy administrator posiada jednostkę organizacyjną na terytorium podlegającym organowi nadzorczemu, do którego wniesiono skargę. Jak już wyjaśniono w sekcji 2, nieodłączną cechą polubownego rozwiązania jest wzajemne zaspokojenie stron, w szczególności skarżącego. Jeżeli tak jest, a organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, może z góry obiektywnie stwierdzić takie zaspokojenie na etapie weryfikacji skargi, np. po tym jak administrator spełnił żądanie dotyczące praw osób, których dane dotyczą, w sposób zaspokajający zarówno osobę, której dane dotyczą, jak i organ nadzorczy, do którego wniesiono skargę, organ nadzorczy, do którego wniesiono skargę, nie powinien już informować wiodącego organu nadzorczego o danej sprawie za pomocą powiadomienia w IMI na podstawie art. 56, ponieważ przedmiot skargi już nie istnieje. W związku z tym nie ma potrzeby wszczynania procedury mechanizmu kompleksowej współpracy poprzez przesłanie sprawy do IMI.
25. Zgodnie z motywem 125 wiodący organ nadzorczy jest zasadniczo właściwy do przyjmowania wszelkich prawnie wiążących decyzji dotyczących właściwego administratora lub podmiotu przetwarzającego w kontekście mechanizmu kompleksowej współpracy. Ponadto zgodnie z art. 56 ust. 6 RODO

¹¹ Wytyczne EROD 02/2022 w sprawie stosowania art. 60 RODO, pkt 37 i 38.

administrator lub podmiot przetwarzający komunikują się w sprawie dokonywanego przez nich transgranicznego przetwarzania jedynie z wiodącym organem nadzorczym. W związku z tym organ nadzorczy, do którego wniesiono skargę, powinien przekazywać informacje na temat sprawy i wyniki wiodącemu organowi nadzorczemu w odpowiednim czasie, na przykład co kwartał (tj.: poprzez dobrowolną wzajemną pomoc), zgodnie z wymogiem współpracy, który jest nieodłącznym elementem całego mechanizmu kompleksowej współpracy, aby wiodący organ nadzorczy mógł podjąć wszelkie działania, jakie uzna za stosowne w odniesieniu do danego administratora.

26. Oznacza to, że wiodący organ nadzorczy powinien otrzymywać informacje o polubownych rozwiązaniach osiągniętych przez organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, na etapie weryfikacji, również w formie zagregowanej. Bardziej szczegółowe wytyczne w tym zakresie przedstawiono w sekcji 4 poniżej („Zalecenia”).
27. Oczywiście istnieją przypadki, w których polubowne rozwiązanie osiągnięte przez organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, z administratorem/podmiotem przetwarzającym może mieć charakter jedynie częściowy, tj. gdy nie wszystkie żądania zostały uwzględnione, w związku z czym zaangażowanie wiodącego organu nadzorczego staje się niezbędne w celu zapewnienia osobie, której dane dotyczą, wszystkich środków ochrony prawnej przewidzianych w RODO.
28. SKUTKI PRAWNE: Polubowne rozwiązanie, do którego osiągnięcia uprawniony jest organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, w ramach wstępnej weryfikacji otrzymanej skargi, może spowodować, że wszczęcie procedury określonej w art. 60 nie jest konieczne, o ile osiągnięte rozwiązanie zaspokaja w pełni żądania stron. Jeżeli tak nie jest, a także ze względu na zasadę prawa do dobrej administracji, o której mowa w art. 41 Karty praw podstawowych UE, która to zasada ma zastosowanie również do spraw prowadzonych w ramach mechanizmu kompleksowej współpracy, wiodący organ nadzorczy powinien rozważyć powody, dla których nie udało się osiągnąć polubownego rozwiązania na etapie wstępnym przez organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, i zdecydować, czy kolejna próba mogłaby doprowadzić do rozstrzygnięcia skargi w rozsądnym terminie.

3.2.2 Próby polubownego rozwiązania sprawy podejmowane przez wiodący organ nadzorczy

29. W przypadku gdy wiodący organ nadzorczy postanowi podjąć próbę polubownego rozwiązania po otrzymaniu sprawy, kluczowy wymóg, który należy spełnić, wynika ponownie z założeń procedury współpracy w ramach mechanizmu kompleksowej współpracy, tj. z konieczności współpracy organów nadzorczych, których sprawa dotyczy, i wiodącego organu nadzorczego, w dążeniu do osiągnięcia porozumienia.
30. Należy podkreślić, że EROD uznaje, że na każdym etapie postępowania wiodący organ nadzorczy ma prawo do formalnego przesłuchania osoby, której dane dotyczą (za pośrednictwem organu nadzorczego, którego sprawa dotyczy i do którego wniesiono skargę), oraz, za zgodą wszystkich zaangażowanych stron (np. osoby, której dane dotyczą, administratora danych, organu nadzorczego

lub organów nadzorczych, których sprawa dotyczy, oraz ewentualnie osób trzecich) do zamknięcia sprawy po usunięciu domniemanego naruszenia nawet w przypadku braku szczegółowych przepisów krajowych. Wiodący organ nadzorczy może to uczynić, jeżeli uzna, że informacje uzyskane w wyniku postępowań w sprawie są wystarczające, aby doprowadzić sprawę do takiej formy zamknięcia. Tę formę rozwiązywania spraw można rozumieć jako podejście oparte na należytej staranności ze względu na margines swobody przy określaniu warunków i wymogów przy prowadzeniu sprawy, ponieważ stanowi rozwiązanie, które umożliwia organom nadzorczym utrzymanie wysokiego stopnia ochrony, jaki ma zapewniać RODO, poprzez uznanie, że niektóre sprawy można skutecznie rozwiązać dzięki ułatwieniu interakcji między stronami. Takie rozwiązanie może przynieść korzyści skarżącemu, ponieważ jego prawa wynikające z RODO są szybko egzekwowane, a także administratorowi, który zyskuje możliwość zapewnienia zgodności swojego postępowania z przepisami RODO.

31. Oznacza to, że wiodący organ nadzorczy powinien mieć na uwadze konieczność informowania organów nadzorczych, których sprawa dotyczy, na wszystkich etapach postępowania. Chociaż wiodący organ nadzorczy jest niewątpliwie jedynym podmiotem, z którym komunikuje się zaangażowany administrator (zob. ponownie art. 56 ust. 6 RODO), rolę punktu kompleksowej obsługi dla skarżącego pełni właściwy organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy i do którego wniesiono jego skargę.
32. Ta wzajemna wymiana informacji jest również środkiem służącym zapewnianiu zgodności z zasadą sprawiedliwości proceduralnej oraz prawa skarżącego do bycia wysłuchanym w ramach procedury podejmowanej przez wiodący organ nadzorczy, częściowo w celu przedstawienia jego opinii w uzupełnieniu informacji już przekazanych przez organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy. W tym przypadku wiodący organ nadzorczy odgrywa kluczową rolę w ułatwianiu całego procesu poprzez wymianę informacji i dokumentów z organem nadzorczym, którego sprawa dotyczy. Należy również przypomnieć, że na swobodę decyzyjną wiodącego organu nadzorczego w zakresie rozpatrywania skargi w drodze próby osiągnięcia polubownego rozwiązania między osobą, której dane dotyczą, a administratorem mają wpływ informacje i dokumenty wymieniane na podstawie art. 60 ust. 1 RODO, w szczególności jeżeli organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, bezskutecznie próbował osiągnąć takie polubowne rozwiązanie na etapie weryfikacji.
33. Wiodący organ nadzorczy, który wybrał polubowne rozwiązanie jako sposób rozstrzygnięcia sporu z administratorem, powinien bowiem mieć na uwadze prawdopodobieństwo, że takie podejście doprowadzi do pomyślnego wyniku, tj. do dochodzenia praw osoby, której dane dotyczą, w świetle wszystkich istotnych okoliczności, w tym oczekiwań organu nadzorczego, którego sprawa dotyczy, który przekazał mu skargę zgodnie z wymogami art. 56 ust. 1 RODO. Jeżeli organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, informuje w szczególności na podstawie art. 60 ust. 1, że taka próba została już podjęta na etapie weryfikacji i nie osiągnięto pomyślnego wyniku, czy to ze względu na odmowę przez osobę, której dane dotyczą, przyjęcia polubownego rozwiązania z administratorem, czy też ze względu na nieudzielenie przez administratora odpowiedzi na wezwanie organu nadzorczego, którego sprawa dotyczy, o zastosowanie się do żądania osoby, której dane dotyczą, wiodący organ nadzorczy powinien bardzo uważnie rozważyć, czy kolejna próba osiągnięcia polubownego rozwiązania służy interesom osób, których dane dotyczą, oraz ogólnie przepisom o ochronie danych. Preferowanym rozwiązaniem

mogłoby być bardziej sformalizowane podejście, w ramach którego wiodący organ nadzorczy wykonuje wszystkie swoje uprawnienia wobec administratora również na podstawie art. 58 RODO. To samo dotyczy sytuacji, w której organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, nie podjął takiej próby przed przekazaniem skargi wiodącemu organowi nadzorczemu, bez względu na powody, i nie przekazał odpowiednio wiodącemu organowi nadzorczemu żadnych informacji w tym zakresie. W obu przypadkach uwzględnienie przez wiodący organ nadzorczy prawdopodobieństwa powodzenia wariantu polubownego rozwiązania umożliwi wiodącemu organowi nadzorczemu wybór najodpowiedniejszego sposobu rozwiązania sprawy i ograniczenie niepotrzebnych obciążeń administracyjnych oraz uniknięcie ryzyka stosowania procedur kompleksowej współpracy wymagających dużych nakładów w celu rozwiania obaw i wątpliwości, a nawet rozpatrzenia mających znaczenie dla sprawy i uzasadnionych sprzeciwów organów nadzorczych, których sprawa dotyczy.

34. Jeżeli wiodący organ nadzorczy dojdzie do wniosku, że w danej sprawie właściwe jest polubowne rozwiązanie, będzie musiał uznać, że takie rozwiązanie jest częścią procedury kompleksowej współpracy, oraz podjąć odpowiednie działania. EROD wyjaśniła już w wytycznych w sprawie stosowania art. 60, że „[d]la ułatwienia osiągnięcia porozumienia, informacje powinny być przekazywane w momencie, w którym wiodący organ nadzorczy może jeszcze uwzględnić punkty widzenia innych organów nadzorczych, których sprawa dotyczy. Zasada ta [...] powinna zapobiegać stawianiu innych organów nadzorczych, których sprawa dotyczy, przed faktem dokonanym, na przykład dlatego, że niektóre etapy postępowania mogą być wykluczone zgodnie z przepisami prawa krajowego”¹².
35. W kontekście procedury polubownego rozwiązania oznacza to, że wiodący organ nadzorczy powinien udostępnić treść proponowanego rozwiązania organowi nadzorczemu lub organom nadzorczym, których sprawa dotyczy, zanim zostanie ono sfinalizowane, zgodnie z art. 60 ust. 3 zdanie pierwsze. Jak wskazała EROD w wytycznych w sprawie stosowania art. 60, „[...] udział [innych] organów nadzorczych, których sprawa dotyczy, w procedurze współpracy nie ogranicza się do prawa do wyrażenia mającego znaczenie dla sprawy i uzasadnionego sprzeciwu na podstawie art. 60 ust. 4. W szczególności przed opracowaniem projektu decyzji organy nadzorcze, których sprawa dotyczy, powinny mieć możliwość wniesienia wkładu w całą procedurę i mogą przedstawić swoje uwagi również przed opracowaniem projektu decyzji.”¹³
36. Jest jasne, że ustalenie – w świetle wszystkich czynników wymienionych w powyższych punktach – czy nieformalne konsultacje z organami nadzorczymi, których sprawa dotyczy, są w danym przypadku rzeczywiście konieczne, leży w gestii wiodącego organu nadzorczego. Jak przypomniano powyżej w pkt 12 i nast., już same cechy skargi, w przypadku której ma zostać osiągnięte polubowne rozwiązanie, mogą potencjalnie umożliwić wiodącemu organowi nadzorczemu i organowi nadzorczemu, którego sprawa dotyczy, w oparciu o informacje wymieniane wcześniej na podstawie art. 60 ust. 1 w chwili przekazania skargi wiodącemu organowi nadzorczemu, zajęcie stanowiska co do

¹² Wytyczne EROD 02/2022 w sprawie stosowania art. 60 RODO, pkt 55.

¹³ Wytyczne EROD 02/2022 w sprawie stosowania art. 60 RODO, pkt 93.

możliwości rozpatrzenia skargi w sposób w pełni zadowalający dla skarżącego w drodze usunięcia przyczyny sporu leżącego u jej podstaw. W takim przypadku wiodący organ nadzorczy może stwierdzić, że rozstrzygnięcie skargi może być bezpośrednio przedmiotem projektu decyzji, który należy przedłożyć na podstawie art. 60 ust. 3 RODO. W przypadku gdy organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, poinformował, że na etapie weryfikacji nie rozwiązano z powodzeniem sporu lub że po prostu nie podjął próby rozwiązania sporu przed przekazaniem sprawy wiodącemu organowi nadzorczemu, wiodący organ nadzorczy powinien mieć także na uwadze cel polegający na osiągnięciu porozumienia w ramach procedury kompleksowej współpracy i starać się przeprowadzić takie nieformalne konsultacje z organem nadzorczym lub organami nadzorczymi, których sprawa dotyczy, aby ocenić, czy taka próba (lub inna próba) mogłaby doprowadzić do rozstrzygnięcia skargi w rozsądny sposób.

37. Ostatecznie wiodący organ nadzorczy będzie zobowiązany do przedłożenia organom nadzorczym, których sprawa dotyczy, projektu decyzji określającego warunki rozwiązania sporu (w tym wykazane kroki podjęte przez administratora danych/podmiot przetwarzający w celu pełnego uwzględnienia wniosków złożonych przez skarżących) zgodnie z art. 60 ust. 3 RODO. Jak wyjaśniono w wytycznych w sprawie stosowania art. 60 RODO, wiodący organ nadzorczy jest zobowiązany do przedłożenia projektu decyzji organom, których sprawa dotyczy, we wszystkich przypadkach – także wtedy, gdy skarżący wycofuje skargi po wszczęciu procedury przewidzianej w art. 60 lub gdy zgodnie z prawem krajowym nie wydano żadnej istotnej (ostatecznej) decyzji¹⁴. To samo dotyczy spraw, które (wyłącznie) uznano za wycofane, np. zgodnie z prawem krajowym. W takim przypadku projekt decyzji służy jako mechanizm ostatecznej koordynacji między wszystkimi organami nadzorczymi zaangażowanymi w procedurę w ramach mechanizmu kompleksowej współpracy¹⁵.
38. Jak stwierdzono powyżej, projekt decyzji posłuży do konsolidacji rozwiązania osiągniętego przez wiodący organ nadzorczy za zgodą organów nadzorczych, których sprawa dotyczy. Będzie to decyzja „sui generis” stwierdzająca, że skarga została rozstrzygnięta przez wiodący organ nadzorczy w sposób zadowalający dla stron (w szczególności osoby, której dane dotyczą, administratora danych), przy czym takie zadowolenie będzie musiało zostać zasygnalizowane zgodnie z wymogami prawa krajowego wiodącego organu nadzorczego, a rozpatrywanie sprawy zostanie odpowiednio zakończone. Skarga nie została bowiem oddalona ani odrzucona przez wiodący organ nadzorczy, ale również nie została uwzględniona; osiągnięte polubowne rozwiązanie stanowi z tego punktu widzenia inny wynik, polegający na zakończeniu procedury rozpatrywania skargi w kontekście mechanizmu kompleksowej współpracy w drodze porozumienia między stronami, które eliminuje przyczynę sporu ze względu na działania podjęte przez wiodący organ nadzorczy.
39. Od formalnego przedłożenia takiego instrumentu, wymaganego w ramach procedury kompleksowej współpracy ze względu na pewność prawa i przejrzystość, rozpocznie się czterotygodniowy termin na zgłoszenie uwag przez organ nadzorczy lub organy nadzorcze, których sprawa dotyczy, zgodnie z art. 60 ust. 4 RODO. W tym względzie należy podkreślić, że jeżeli przed przedłożeniem projektu decyzji miała

¹⁴ Wytyczne EROD 02/2022 w sprawie stosowania art. 60 RODO, pkt 99.

¹⁵ Wytyczne EROD 02/2022 w sprawie stosowania art. 60 RODO, pkt 100.

miejsce prawidłowa wymiana informacji, jak wyjaśniono w powyższych punktach, a organ nadzorczy lub organy nadzorcze, których sprawa dotyczy, na żadnym etapie nie wskazały żadnych wątpliwości co do możliwości osiągnięcia polubownego rozwiązania w związku ze skargą, również w duchu współpracy powinny one starannie rozważyć, czy zamierzają zgłosić sprzeciwy wobec ustalenia poczynionego w ramach osiągniętego rozwiązania.

40. Nie oznacza to, że w takich sytuacjach organy nadzorcze, których sprawa dotyczy, nie mogą zgłaszać mających znaczenie dla sprawy i uzasadnionych sprzeciwów; cała idea polubownego rozwiązania sporu polega jednak na zaspokojeniu w odpowiednim czasie osoby, której dane dotyczą (i administratora danych) na podstawie wzajemnego porozumienia, którego szanse powodzenia w kontekście mechanizmu kompleksowej współpracy są oceniane przez wiodący organ nadzorczy w świetle kilku czynników, o których mowa powyżej. Ogólnie rzecz biorąc, mające znaczenie dla sprawy i uzasadnione sprzeciwy powinny mieć w przypadku polubownego rozwiązania charakter wyjątkowy, jeżeli wiodący organ nadzorczy należycie uwzględnił w toku postępowania cel, jakim jest osiągnięcie porozumienia; dzięki temu można (i należy) unikać kolejnych rund przedkładania zmienionych projektów decyzji lub rozstrzygania sporów.
41. Jeżeli nie ma (już) mających znaczenie dla sprawy i uzasadnionych sprzeciwów, procedura prowadzi do sytuacji, o której mowa w art. 60 ust. 6, tj. projekt decyzji stanie się wiążący dla wiodącego organu nadzorczego i dla organów nadzorczych, których sprawa dotyczy. Następnie, zgodnie z art. 60 ust. 7, wiodący organ nadzorczy przyjmuje decyzję i notyfikuje ją odpowiednio głównej lub pojedynczej jednostce organizacyjnej administratora lub podmiotu przetwarzającego, dołączając streszczenie stanu faktycznego i powodów decyzji. Organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy i do którego wniesiono skargę, informuje skarżącego o decyzji.
42. W pkt 15 powyżej wyjaśniono, że polubowne rozwiązanie nie musi koniecznie obejmować całego przedmiotu skargi, tj. wiodący organ nadzorczy może uznać, że osiągnięcie polubownego rozwiązania w odniesieniu do części skargi nie jest możliwe. Jak już wskazano w pkt 33 i nast., wymagałoby to prawdopodobnie od wiodącego organu nadzorczego starannego rozważenia, czy polubowne rozwiązanie jest w ogóle odpowiednie również w przypadku pozostałych części. Jeżeli jednak wiodący organ nadzorczy uzna, że należy rozstrzygnąć niektóre części skargi i przystąpić do rozpatrywania pozostałych zapytań w oparciu o podejście „standardowe” (tj. niepolubowne), będzie to mieć wyraźne odzwierciedlenie w całej procedurze i jej wyniku.
43. Poszczególne warianty rozpatrywane w takiej złożonej sytuacji będą musiały zostać przedstawione organom nadzorczym, których sprawa dotyczy, przed przesłaniem projektu decyzji, który należy przestać wraz z uzasadnieniem wyboru aspektów skargi ostatecznie rozwiązanych polubownie oraz tych, które skłoniły wiodący organ nadzorczy do oddalenia, odrzucenia lub uwzględnienia wniosków osoby, której dane dotyczą. W odniesieniu do tych ostatnich aspektów (tj. częściowego odrzucenia/oddalenia) kolejne etapy procedury w ramach mechanizmu kompleksowej współpracy będą regulowane na podstawie art. 60 ust. 9 RODO. Wiodący organ nadzorczy może również zdecydować, że te inne części skargi muszą zostać objęte dalszym postępowaniem, i w związku z tym

może zaproponować organowi nadzorczemu lub organom nadzorczym, którego sprawa dotyczy, inne rozwiązania, w tym wszczęcie odrębnej procedury w odniesieniu do tych części z własnej inicjatywy; należy również wyraźnie wspomnieć o tym w informacjach dołączonych do projektu decyzji.

Przykład 3:

W skardze otrzymanej i zweryfikowanej przez organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, osoba, której dane dotyczą, twierdzi, że administrator danych nie odpowiedział na jej wniosek o skorzystanie z przysługującego jej prawa dostępu do jej danych osobowych na mocy art. 15 RODO i w związku z tym nie umożliwił jej zażądania na podstawie art. 16 RODO sprostowania informacji, które jej zdaniem są nieprawidłowe. Organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, nie podjął próby polubownego rozwiązania sporu. Wiodący organ nadzorczy otrzymujący skargę od organu nadzorczego, którego sprawa dotyczy, uznaje, że istnieje możliwość podjęcia próby polubownego rozwiązania w świetle istotnych cech skargi; następnie informuje organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, o swoim zamiarze i otrzymuje zgodę organu nadzorczego, którego sprawa dotyczy (który skontaktuje się w tej sprawie ze skarżącym). Wiodący organ nadzorczy kontaktuje się z administratorem danych i zwraca się do niego o zastosowanie się do wniosków. Administrator danych stosuje się do wniosku o udzielenie dostępu, jednak nie zamierza sprostować posiadanych informacji na temat skarżącego w związku z wnioskiem o płatność, który jest rozpatrywany przeciwko skarżącemu na podstawie tych informacji. Wiodący organ nadzorczy przedkłada organowi nadzorczemu, którego sprawa dotyczy, projekt decyzji zawierający krótki opis sprawy, proponowane rozwiązanie w odniesieniu do wniosku o udzielenie dostępu oraz istotne warunki; jednocześnie wiodący organ nadzorczy informuje organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, że w celu zbadania odrzucenia przez administratora danych wniosku o sprostowanie złożonego przez skarżącego zostanie otwarta odrębna sprawa. W przypadku braku mających znaczenie dla sprawy i uzasadnionych sprzeciwów organu nadzorczego, którego sprawa dotyczy, wiodący organ nadzorczy przyjmie decyzję o polubownym rozwiązaniu w odniesieniu do wniosku o udzielenie dostępu i notyfikuje ją administratorowi danych, natomiast organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, poinformuje o tym skarżącego zgodnie z art. 60 ust. 7 zdanie drugie RODO.

3.2.3 Sprawy wchodzące w zakres art. 56 ust. 2

44. Odstępstwo od zasady mechanizmu kompleksowej współpracy stanowi tzw. sytuacja „sprawy lokalnej” zgodnie z art. 56 ust. 2 RODO. Można się odnieść w tym względzie, jak już wspomniano¹⁶, do motywu 131, w którym mowa jest o „polubownym rozwiązaniu” w związku z transgranicznymi „czynnościami przetwarzania” mającymi skutki lokalne.
45. Motyw 131 musi być również brany pod uwagę, jeżeli stwierdzono, że sprawa jest rozpatrywana lokalnie, tj. przez organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy i który otrzymał skargę, zgodnie z art. 56 ust. 2. Motyw 131, na którym opierają się możliwości, jakimi dysponują organy nadzorcze w odniesieniu do rozpatrywania spraw w takich przypadkach, służy jako pomoc interpretacyjna. Organ nadzorczy, których sprawa dotyczy, są wyraźnie zachęcane do dążenia do polubownego rozwiązania („powinien dążyć do polubownego rozwiązania z administratorem”), w przypadku gdy

¹⁶ Zob. pkt 23 i 24.

skutki sprawy są zarówno lokalne, jak i nieznaczne. W związku z tym w motywie 131 sugeruje się, że organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, powinien dążyć do polubownego rozwiązania w „sprawach lokalnych” (jeżeli w ogóle jest to wykonalne, ponownie w świetle warunków określonych w pkt 11 i 12).

46. Jak już wspomniano, ponieważ współpraca w kontekście mechanizmu kompleksowej współpracy ma na celu osiągnięcie „porozumienia” i wymaga wymiany „wszelkich stosownych informacji” między organem nadzorczym, którego sprawa dotyczy, a wiodącym organem nadzorczym, wiodący organ nadzorczy musi zostać poinformowany o ewentualnych osiągniętych polubownych rozwiązaniach, ponieważ „systemowe” cechy naruszenia lub niezgodności leżące u podstaw skargi mogą zostać w pełni ocenione wyłącznie przez wiodący organ nadzorczy.
47. EROD przypomina, że chociaż skarżący może być usatysfakcjonowany rozwiązaniem, w szczególności ze względu na udzielenie pełnego dostępu do danych, sprostowanie jego danych na żądanie lub usunięcie ich, to rozwiązanie osiągnięte przez organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, nie wyczerpuje środków zaradczych przysługujących wiodącemu organowi nadzorczemu. Niezależnie bowiem od tego, czy osiągnięto polubowne rozwiązanie, wiodący organ nadzorczy ma w tym przypadku możliwość wszczęcia oficjalnego postępowania (z urzędu), w którym uruchamia się wówczas pełną procedurę w ramach mechanizmu kompleksowej współpracy zgodnie z art. 60 RODO. Wiodący organ nadzorczy może we wszystkich przypadkach podjąć decyzję o zbadaniu sprawy i wprowadzeniu środków naprawczych, w tym kar pieniężnych, wobec głównej jednostki organizacyjnej tego administratora w przypadku powtarzających się naruszeń lub nieprzychylenia się do wniosków osób, których dane dotyczą, zgłoszonych między innymi przez inne organy nadzorcze, których sprawa dotyczy, w podobnych okolicznościach.
48. W kontekście procedury określonej w art. 56 ust. 2 organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, powinien przekazać stosowne informacje wiodącemu organowi nadzorczemu, rozważyć wzajemną pomoc, a także wprowadzić środki służące skutecznej współpracy, w tym przekazać informacje o wyniku rozstrzygnięcia sporu lub o wynikach wykonywania pełnego zakresu uprawnień przysługujących mu na mocy art. 56 ust. 5 RODO.

4 SKUTKI PRAWNE I ZALECENIA PRAKTYCZNE

4.1 Zastosowanie zasady dobrej administracji do polubownego rozwiązania w kontekście mechanizmu kompleksowej współpracy

49. Procedurę polubownego rozwiązania w kontekście mechanizmu kompleksowej współpracy, jak opisano powyżej¹⁷, należy interpretować w świetle ogólnej zasady prawa do dobrej administracji oraz zgodnie z ogólną zasadą sprawiedliwości proceduralnej przypomnianą w motywie 129 i art. 58 ust. 4 RODO: Oznacza to, że polubowne rozwiązanie, stosowane przez organ nadzorczy uprawniony do stosowania tego rodzaju środka administracyjnego, powinno we wszystkich przypadkach być zgodne

¹⁷ Zob. część 3 „Ogólna analiza prawna”.

z zasadą dobrej administracji i sprawiedliwości proceduralnej¹⁸.

50. Po otrzymaniu skargi organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, musi w pierwszej kolejności wyjaśnić swoją szczególną rolę¹⁹ zgodnie z art. 55 i 56 RODO. W tym względzie należy podkreślić znaczenie etapu weryfikacji po złożeniu skargi do organu nadzorczego²⁰, niezależnie od drogi, na którą dana sprawa trafi później, ponieważ dzięki temu odpowiednie elementy zostaną włączone do akt we wczesnym terminie.
51. W ramach drugiego etapu daną sprawę należy również rozpatrywać z punktu widzenia zaangażowanych stron, a mianowicie osoby, której dane dotyczą i która złożyła skargę, administratora (administratorów) i ewentualnego podmiotu przetwarzającego (ewentualnych podmiotów przetwarzających). Ich relacja i charakter skargi pozwolą ustalić, czy polubowne rozwiązanie sporu jest możliwe, a mianowicie czy może prowadzić do zapewnienia zgodności z RODO przez administratora i do zaspokojenia żądań osoby, której dane dotyczą. Ponadto, aby ocenić, czy dana sprawa nadaje się ostatecznie do polubownego rozwiązania, trzeba będzie dokładniej zbadać wynik takich procedur dla każdego organu nadzorczego oraz skutki prawne dla stron.
52. W przypadku osiągnięcia polubownego rozwiązania w sposób w pełni zadowalający dla wszystkich zainteresowanych stron (co stwierdzono w sposób zalecany w poprzedniej sekcji) w ramach wstępnej weryfikacji (której celem jest między innymi ocena możliwości zastosowania art. 56 ust. 2 RODO), organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy i do którego złożono skargę, nie powinien przekazywać skargi zakładanym wiodącym organom nadzorczym (np. w drodze powiadomienia na podstawie art. 56 IMI), ponieważ przedmiot skargi już nie występuje (por. pkt 24).
53. W związku z tym organ nadzorczy, do którego wniesiono skargę, powinien jednak przekazywać informacje na temat sprawy i wyniki wiodącemu organowi nadzorczemu w odpowiednim czasie, na przykład co kwartał (tj.: w ramach dobrowolnej pomocy wzajemnej). Ma to na celu umożliwienie wiodącemu organowi nadzorczemu pełnego wywiązania się z jego roli jako podmiotu, z którym wyłącznie komunikuje się dany administrator/podmiot przetwarzający (w odniesieniu do wszystkich zamiarów i celów) (zob. art. 56 ust. 6 RODO). Jeżeli w trakcie etapu wstępnej weryfikacji organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, nie jest w stanie doprowadzić do polubownego rozwiązania w ogóle lub jest w stanie do niego doprowadzić jedynie w odniesieniu do części złożonej do niego i zgłoszonej wiodącemu organowi nadzorczemu skargi, informacje dotyczące nieudanego rozwiązania sprawy powinny w każdym przypadku zostać przekazane wiodącemu organowi nadzorczemu jako „stosowne informacje” w rozumieniu art. 60 ust. 1 RODO.

4.2 Procedura współpracy po polubownym rozwiązaniu osiągniętym przez wiodący organ nadzorczy

¹⁸ Co obejmuje co najmniej prawo każdego do bycia wysłuchanym, zanim zostaną zastosowane indywidualne środki mogące negatywnie wpłynąć na jego sytuację; prawo każdego do dostępu do akt jego sprawy, przy poszanowaniu uprawnionych interesów poufności oraz tajemnicy zawodowej i handlowej; obowiązku ciążącego na administracji dotyczącego uzasadnienia swoich decyzji.

¹⁹ Wiodący organ nadzorczy lub organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, dawny art. 56 ust. 1 RODO.

²⁰ Zob. WP244 wersja 01 oraz wytyczne EROD 02/2022 w sprawie stosowania art. 60 RODO, pkt 50.

54. Polubowne rozwiązanie powinno być zgodne z warunkami przypomnianymi w szczególności w RODO (art. 60, motywy 129 i 143), ponieważ musi skutkować decyzją właściwego organu nadzorczego (wiodącego organu nadzorczego w kontekście mechanizmu kompleksowej współpracy) po ustaleniu tej decyzji w ramach procedury współpracy. W tym względzie należy odnieść się do analizy uzasadnienia i treści projektu decyzji, którą ma przedłożyć wiodący organ nadzorczy, zgodnie z wytycznymi w sprawie stosowania art. 60 RODO²¹ (zob. w szczególności pkt 109–111).
55. W związku z tym polubowne rozwiązanie sporu osiągnięte w kontekście mechanizmu kompleksowej współpracy w odniesieniu do skargi wymaga decyzji wiodącego organu nadzorczego zgodnie z art. 60 ust. 3 RODO, ponieważ jest to obowiązek spoczywający na wiodącym organie nadzorczym we wszystkich sprawach dotyczących transgranicznego przetwarzania. Będzie to decyzja „sui generis” stwierdzająca, że skarga została rozstrzygnięta przez wiodący organ nadzorczy ku obopólnemu zadowoleniu stron (w szczególności osoby, której dane dotyczą, administratora danych).
56. Polubowne rozwiązanie można uznać za skorzystanie z niektórych uprawnień organu nadzorczego, które nie oznaczają wykonania uprawnień naprawczych, o których mowa w art. 58 ust. 2. Jak wskazano powyżej (zob. pkt 15 i 43), w zależności od prawa krajowego wiodący organ nadzorczy może jednak nie być pozbawiony możliwości korzystania z takich uprawnień nawet w przypadku polubownego rozwiązania.
57. W związku z tym projekt decyzji powinien zawierać następujące informacje:
- o stwierdzenie, że skarga została rozstrzygnięta polubownie, w całości lub w części,
 - o powody leżące u podstaw decyzji o polubownym rozwiązaniu danej sprawy,
 - o zakres polubownego rozwiązania w świetle ogólnych kwestii poruszonych w skardze,
 - o stwierdzenie, że rozpatrywanie tej konkretnej skargi zostanie zakończone.
58. W projekcie decyzji można również wskazać, że domniemane naruszenie zostało naprawione oraz w jaki sposób.
59. Ponadto, w stosownych przypadkach, projekt decyzji lub stosowne informacje przekazane organowi nadzorczemu lub organom nadzorczym, których sprawa dotyczy, mogą zawierać informacje na temat wszelkich planowanych środków naprawczych, co może mieć miejsce zwłaszcza w przypadku, gdy polubowne rozwiązanie zostało osiągnięte tylko częściowo.
60. We wszystkich przypadkach wiodący organ nadzorczy powinien w wyczerpujący sposób poinformować osobę, której dane dotyczą, o konsekwencjach polubownego rozwiązania, w szczególności o tym, że rozwiązanie to doprowadzi do zakończenia rozpatrywania skargi. Informacje o zakresie polubownego rozwiązania sporu i jego konsekwencjach muszą być przekazywane za pośrednictwem organu nadzorczego, którego sprawa dotyczy, występującego w całym procesie jako główny interlokutor osoby, której dane dotyczą. W tym celu wiodący organ nadzorczy może zainicjować nieformalne

²¹ Wytyczne EROD 02/2022 w sprawie stosowania art. 60 RODO.

procedury opracowane w ramach mechanizmów IMI, w szczególności procedurę przewidzianą w art. 60 („nieformalne konsultacje”) lub procedurę przewidzianą w art. 61 („dobrowolna wzajemna pomoc”), aby przekazać proponowany wynik sprawy i uzyskać opinie organów nadzorczych, których sprawa dotyczy, przed przystąpieniem do formalnego rozesłania projektu decyzji.

61. Ponieważ w większości państw członkowskich polubowne rozwiązanie ma zastosowanie wyłącznie do stron skargi (osoby, której dane dotyczą, administratora/podmiotu przetwarzającego oraz, w stosownych przypadkach, również organu nadzorczego), a administrator lub podmiot przetwarzający zobowiązują się do usunięcia naruszenia i wdrożenia środków w celu zapewnienia zgodności z RODO, zakres takiego rozwiązania może obejmować jedynie części skargi. W przypadku tego rodzaju pozostałe części skargi podlegają dalszemu badaniu i decyzji wiodącego organu nadzorczego.

4.3 Polubowne rozwiązanie w przypadkach, o którym mowa w art. 56 ust. 2

62. W odniesieniu do polubownych rozwiązań w przypadkach, gdy organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, rozpatruje skargę na podstawie art. 56 ust. 2 (tj. jako sprawę lokalną)²², organ nadzorczy powinien mieć na uwadze potrzebę zapewnienia przejrzystości i spójności, która leży u podstaw całego mechanizmu kompleksowej współpracy, i w związku z tym zadbać o regularne przekazywanie (nawet jeśli odbywa się w formie zbiorczej) innym organom nadzorczym informacji dotyczących takich przypadków.
63. W szczególności organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, powinien poinformować za pośrednictwem systemu IMI wiodący organ nadzorczy o ewentualnym polubownym rozwiązaniu sprawy lokalnej. Ponieważ może się zdarzyć, że rozwiązanie to obejmuje jedynie część skargi rozpatrywanej lokalnie przez organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, organ ten może wdrożyć dodatkowe (w tym naprawcze) środki w odniesieniu do pozostałych części, które nie zostały rozstrzygnięte zadowalająco dla stron w sposób opisany powyżej. Organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, musi poinformować skarżącego zgodnie z art. 77 ust. 2, że pozostałe części skargi będą rozpatrywane.

²² Zgodnie z art. 56 ust. 5 RODO organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, zajmuje się sprawą zgodnie z art. 61 i 62, tj. w drodze wykonywania swoich pełnych uprawnień (również na podstawie art. 56 ust. 1 RODO).

ZAŁĄCZNIK 1: ISTOTNE ETAPY ROZPATRYWANIA SPRAWY W KONTEKŚCIE POLUBOWNEGO ROZWIĄZANIA

64. Poniższa lista kontrolna zawiera opis poszczególnych etapów składających się na rozpatrywanie spraw, w przypadku których właściwym sposobem rozstrzygnięcia może być polubowne rozwiązanie. Listy kontrolnej nie należy zatem rozumieć jako drzewa decyzyjnego prezentującego konsekwencje podejmowanych kolejno wyborów, lecz jako przegląd poszczególnych etapów postępowania, a także odpowiednich kroków, które należy podjąć w ramach najlepszych praktyk. Podczas gdy sekcja 1 ma na celu przypomnienie podstawowych okoliczności sprawy, brak zaznaczenia jednej z rubryk w sekcjach 2–5 może doprowadzić do tego, że organ będzie musiał podjąć dalsze kroki.

Lista kontrolna: Etapy rozpatrywania sprawy w kontekście polubownego rozwiązania

1) Kontekst sprawy

-) Na jakiej podstawie wszczęto postępowanie?
 - Skarga ☐
 - Doniesienia medialne, z urzędu itp. ☐
 - Uwagi przekazane przez zainteresowane strony trzecie ☐
-) Jaki jest charakter sprawy?
 - Sprawa lokalna (art. 56 ust. 2 i motyw 131 RODO) ☐
 - Sprawa dotycząca transgranicznego przetwarzania ☐
-) Sprawa nadająca się do polubownego rozwiązania ze względu na (por. pkt 14)
 - o ograniczoną liczbę osób, których dane dotyczą ☐
 - o brak rozpoznawalnego błędu systemowego ☐
 - o przypadkowy charakter naruszenia ochrony danych ☐
 - o ograniczoną ilość danych osobowych ☐
 - o brak długotrwałego/poważnego charakteru skutków naruszenia ☐
 - o prawdopodobieństwo wystąpienia dalszych naruszeń w przyszłości ☐
 - o brak znaczenia społecznego/interesu publicznego lub niewielkie znaczenie społeczne/interes publiczny ☐
 - o ...

2) Wczesna współpraca z innymi organami nadzorczymi (w stosownych przypadkach)

-) Skutki wszelkich działań podjętych już w toku postępowania (np. w odniesieniu do wiodącego organu nadzorczego, w stosownych przypadkach: czy organ nadzorczy, którego sprawa dotyczy, podjął już próbę polubownego rozwiązania w ramach wstępnej weryfikacji?)
.....

-) Skonsultowano się z wiodącym organem nadzorczym (w stosownych przypadkach) ☐
 - Przetłumaczona wersja skargi ☐
 - Wcześniejsza komunikacja między osobą, której dane dotyczą, a administratorem ☐
 - Inne istotne informacje: ☐
-) Skonsultowano się z innym organem nadzorczym/innymi organami nadzorczymi, których sprawa dotyczy ☐
 - Przetłumaczona wersja skargi ☐
 - Inne istotne informacje: ☐

3) Konsultacje ze wszystkimi zainteresowanymi stronami na wczesnym etapie

-) Osoba, której dane dotyczą ☐
 - Informacje ogólne zgodnie z art. 77 ust. 2 RODO ☐
 - Interes ogólny w związku z polubownym rozwiązaniem ☐
 - Brak innych powodów szczególnego rozpatrzenia sprawy ☐
 - Informacje te zostały udostępnione organowi nadzorczemu, którego sprawa dotyczy, oraz, w stosownych przypadkach, wiodącemu organowi nadzorczemu ☐
-) Administrator/podmiot przetwarzający ☐
 - Przeprowadzono oficjalne wysłuchanie ☐
 - Administrator/podmiot przetwarzający wyraża gotowość zapewnienia zgodności z wymogami prawa ☐
 - Istnieje możliwość osiągnięcia zgodności z przepisami w odpowiednim terminie ☐
 - Informacje te zostały udostępnione organowi nadzorczemu, którego sprawa dotyczy, oraz, w stosownych przypadkach, wiodącemu organowi nadzorczemu (np. w ramach nieformalnych konsultacji) ☐
-) Strona trzecia (w stosownych przypadkach) ☐
 - Brak naruszenia praw strony trzeciej ☐
 - Nie istnieją żadne prawa stron trzecich, które wykluczałyby polubowne rozwiązanie (np. ze względu na to, że uwzględnienie wniosku skarżącego o udzielenie dostępu wpływa na prawa strony trzeciej do ochrony danych) ☐

4) Czy osiągnięto polubowne rozwiązanie?

-) Wykazano zaspokojenie żądań osoby, której dane dotyczą ☐
 - Naruszenie, którego dotyczy powiadomienie, jest naprawiane ☐
 - Brak zastrzeżeń ze strony osoby, której dane dotyczą ☐
 - Osoba, której dane dotyczą, zwróciła się do Państwa ponownie w odpowiednim czasie ☐
-) Administrator/podmiot przetwarzający dostarczył dowód zapewnienia zgodności z wymogami prawa ☐

) W stosownych przypadkach: Informacje te przekazano wiodącemu organowi nadzorczemu/organowi nadzorczemu, którego sprawa dotyczy ☐

5) Czy ostateczna decyzja jest zgodna z art. 60 RODO (w sprawach rozpatrywanych z wykorzystaniem mechanizmu kompleksowej współpracy)?

) Decyzja zawiera wszystkie stosowne informacje (por. pkt 57 i nast.) ☐

) Projekt decyzji (lub, w stosownych przypadkach: zmieniony projekt decyzji) został rozesłany za pośrednictwem systemu IMI ☐

- Wyślano projekt decyzji ☐

- Nie zgłoszono żadnych mających znaczenie dla sprawy i uzasadnionych sprzeciwów ☐

- Zgłoszono pewne mające znaczenie dla sprawy i uzasadnione sprzeciwy, ale wszystkie udało się przezwyciężyć ☐

) Ostateczna decyzja została rozesłana za pośrednictwem systemu IMI

- Administrator/podmiot przetwarzający został powiadomiony o decyzji ☐

- Osoba, której dane dotyczą, została poinformowana o decyzji ☐

ZAŁĄCZNIK 2: PAŃSTWA, W KTÓRYCH ZGODNIE Z USTAWODAWSTWEM KRAJOWYM POLUBOWNE ROZWIĄZANIE NIE JEST MOŻLIWE

65. Poniższe państwa poinformowały, że zgodnie z ich ustawodawstwem krajowym polubowne rozwiązania nie są możliwe:

- Cypr
- Czechy
- Dania
- Estonia
- Finlandia
- Francja
- Grecja
- Malta
- Polska
- Portugalia
- Słowacja
- Słowenia
- Hiszpania
- Szwecja